

T.C.
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ
CEZA BÖLÜMÜ

ESAS NO : 1987/60
KARAR NO: 1987/61

ÖZET: Sıkıyönetimin kaldırılması durumunda, kamu davası açılmamış Suçlara İlişkin davalara, 1402 sayılı Kanunun 23/ 3. maddesine göre, bu mahkemelerde ve aynı Kanunun 13/b. maddesindeki "bağlantılı olma" koşulunun gerçekleşmemesi halinde de, sıkıyönetimin devam ettiği bölgedeki sıkıyönetim askeri mahkemesinde bakılamayacağı hk.

K A R A R

Davacı:K.H.
Sanıklar: H.İ.D., Ş.O.

O L A Y : 27.12.1979 tarihinde, sanıklar Ş.O., H. İ.D., H.A., Y.D. ve M.O.'nun (Devrimci Halkın Birliği) isimli yasa dışı gizli cemiyet kurdukları ve bu cemiyete para topladıkları ve ko- münizm propagandası yaptıkları ileri sürülerek TCK.nun 141/2., 142/1. maddelerle tecziyeleri istemiyle Kayseri C. Savcılığı'nın 16.1.1980 gün, 26/2. sayılı iddianamesiyle, haklarında kamu davası açılmıştır.

Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi; 3.6.1980 gününde, 1980/15-70 sayı ile; sanıklara atılı suçların sıkıyönetim ilânına neden olan olaylardan olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Nolu Askerî Mahkemesi; 20.1.1981 gününde, esas 1980/1373» karar 1981/16 sayı ile; sanıklara atılı suçların Kayseri İlinde işlendiği ve bu ilin yargı bakımından 2. Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı nezdinde kurulu askerî mahkemeye bağlı bulunduğu gerekçesiyle kendi mahkemesinin yetkisizliğine ve dosyanın yetkili Konya 2. Ordu Sıkıyönetim Askerî Mahkemesi'ne gönderilmesine karar vermiştir.

Konya 2. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı 13.4.1981 gün, Ad.Müş. 1981/361 sayı ile; suçun sıkıyönetim ilânından üç aydan daha önce işlenmesi nedeniyle yargılamanın a d l i yargı yerinde yapılmasını gerekli gördüğünü belirterek dosyayı Kayseri C. Savcılığına iade etmiştir.

Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi; 2.6.1983 gününde, esas 1981/69, karar 1983/86 sayı ile; sanıklar H.A., Y.D. ve M. O.'nun müs- net suçlardan beraatlerine vesanık Halil İbrahim Duman ile sanık Ş.O.- nun yasa dışı örgüte dahil oldukları sabit olduğu gerekçesiyle TCK.nun 141/5., 59. 173/3. maddeleriyle tecziyelerine karar vermiştir.

Bu karar aleyhine beraat eden sanıklar yönünden C. Savcılığı'nca bir temyiz isteminde bulunulmamış ve sanıklar H.A., Y.D. ve M. O. haklarındaki beraat hükmü kesinleşmiştir.

Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin sanıklardan Ş.O. ve Halil İbrahim Duman haklarında verdiği mahkumiyet hükmü, mahkûm olan sanıklar tarafından temyiz edilmiş ve Yargıtay 9. Ceza Dairesince 22.3.1984 gününde, 1984/68 1832 sayılı ilâmla (temyiz edilmeyerek kesinleşmiş bulunan, 3.6.1980 günü görevâz lik kararı kanun yollarına başvurularak kaldırılmadan duruşmaya devamla mahkûmiyet hükmü tesisi, kanuna aykırı ve sanıkların temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan sair cihetleri incelenmeksizin hükmün bu sebepten dolayı bozulmasına) karar verilmiştir.

Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi; dava dosyasını 1984/91 esas sayı şma kayde- derek, haklarında beraat hükmü temyiz edilmeyerek kesinleşen sanıklar H.A., Y.D. ve M.O..da dahil

olmak üzere, haklarındaki mahkûmiyet hükmü Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nce bozulan Halil İbrahim Doğan ve Ş.O. haklarında duruşmayla, devam etmiş ve 15.2.1985 gününde, esas 1984/91, karar 1985/17 sayı ile; tüm sanıklar hakkında 2. Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 11.1.1985 gün, Ad.Müş. 1985/2 sayılı yazısı ile sıkıyönetim mahkemesinde devam eden bir dava ile irtibatlı görülen bu davanın sıkıyönetim mahkemesinde görülmesi uygun görüldüğü belirtildiği gerekçesiyle, mahkemesinin görevsizliğine ve dosyanın Malatya Sıkıyönetim Mahkemesi'ne gönderilmesine karar vermiştir.

Bu karar sanık Ş.O. tarafından temyiz edilmiş ve Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 30.1.1987 gün, 1986/7231-1987/475 sayılı ilâmı ile onanmıştır.

Malatya'da 19.3.1985 tarihinde sıkıyönetim kalktığından dosya önce Elazığ Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Savcılığı'na ve bilahare Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askerî Mahkemesi'ne gönderilmiş ve adı geçen mahkeme 15.5.1987 gününde, 1987/160 esas sayı ile; sanıklar hakkında kendi mahkemesinde görülen her hangi bir dava dosyası bulunmadığı ve Uyuşmazlık Mahkemesi'nin içtihadına göre davanın Adli Yargı yerinde görülmesi gerektiği kanısına vararak 2247 sayılı Kanununun 19. maddesi uyarınca Uyuşmazlık Mahkemesi'ne başvurulmasına karar vermiş ve dosya Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Savcılığının 15.5.1987 gün, 1987/ 602 esas sayılı yazısı ile Uyuşmazlık Mahkemesi'ne gönderilmiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE:Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesi Ceza Bölümü, Servet Tüzün'ün Başkanlığı'nda, Y. İsmet Ayer, Mebrure Gözdemir, A. Mazhar Akman, Uğur Tönük, Ergun Argon ve A. Vahap Özaslan'ın katılmaları ile yaptığı 8.6.1987 günlü toplantıda geçici raportör Hakim İsmet Köker'in raporu ile dosyadaki belgeler; okunduktan, toplantıya Cumhuriyet Başsavcısı yerine katılan Yardımcı Bekir Mavioğlu ile Askerî Yargıtay Başsavcısı yerine katılan Yardımcı Bilgin Törenin Adli Yargı yerinin görevli olduğu yolundaki sözlü açıklamaları dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Olay yerinde açıklandığı üzere gsanıklar Ş.O., H.İ.D, H.A., Y.D. ve M.O. haklarında yasa dışı cemiyet kurmak ve komünizm propagandası yapmak suçlarından TCK.nun 141/2., 142/1. maddelerle tecziyeleri istemiyle Kayseri C. Savcılığınca açılan kamu davasında, Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nce 3.6.1980 gününde, 1980/15-70 sayı ile; görevsizlik kararının verilmiş ve dosyanın intikal ettiği Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Nolu Askeri Mahkemesi'nin yetkisizlik kararı üzerine, dosya Konya 2. Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı'na gönderilmiş ve Komutanın, yargılamanın adli yargı yerinde yapılmasını gerekli görerek dosyayı Kayseri C. Savcılığına iade etmesi üzerine, Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi, sanıklardan H.A., Y.D. ve M.O.- nun müsnet suçlardan beraatlerine ve sanıklar H.İ.D. ile Ş. O.'nun TCK.nun 141/5., 59., 173/3 maddelerle tecziyelerine karar vermiş, bu karar aleyhine sadece mahkûm olan sanıklar H.İ.D. ile Ş.O. taraflarından temyiz talebinde bulunulması üzerine, Yargıtay 9. Ceza Dairesi, Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 3.6.1980 tarihinde verdiği görevsizlik karar: kaldırılmadan, kanuna aykırı olarak verilen mahkûmiyet hükmünün bozulmasına karar vermiş ve Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nce 15.2.1985 gününde, 1984/91-1985/17 sayı ile; sıkıyönetim komutanının yazışmalarına atfın görevsizlik kararı verilmiş ve bu karar Yargıtay'ca onanarak kesinleşmiştir.

Dosyanın intikal ettiği Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askerî Mahkemesi 2247 sayılı Kanununun 19. maddesi uyarınca, görevli yargı yerinin belirlenmesi için Uyuşmazlık Mahkemesi'ne başvuruda bulunmuştur.

Bu durumda sanıklar H.A., Y.D. ve M.O. haklarında Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi'n.e verilen beraat kararı, aleyhe bir temyiz olmadığından, kesinleştiği cihetle haklarında kazanılmış hak doğduğundan, sadece haklarındaki mahkûmiyet hükmü Yargıtay'ca bozulan sanıklar H.İ.D. ile Ş.O. haklarında yapılmış olan başvurunun incelenmesi gerekir. Sanıklara atılı suçlar tüm yurttan 12.9.1980 günü ilân olunan sıkıyönetimden önce 27.12.1979 tarihinde Kayseri'de işlenmiştir.

Kayseri'de sıkıyönetim 19.11.1984 tarihinde ve bu ilde işlenen ve sıkıyönetim askerî mahkemelerinin görevine giren suçlar yönünden görevli ve yetkili Malatya Sıkıyönetim Komutanlığı-ı Askerî Mahkemesi'nin bulunduğu Malatya ilinde de 19.3.1985 tarihinden itibaren

kaldırılmış bulunduğundan, görevli yargı yerinin belirlenmesinde öncelikle 1402 sayılı Kanunun 23. maddesinin gözönünde tutulması gerekir. Ayrıca şu anda sıkıyönetim uygulaması yalnızca Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı bölgesinde devam etmekte olduğu ve davaya konu uyuşmazlık Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Mahkemesi ile Kayseri Ağır Ceza Mahkemesi arasında doğduğundan, 1402 sayılı Kanunun 23. maddesinin aynı Kanunun 13/b. maddesi ile birlikte incelenerek olayın değerlendirilmesi yapılmalıdır.

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 23. maddesinde aynen "sıkıyönetimin kaldırılması durumunda, sıkıyönetim askerî mahkemelerinde görülmekte olan davalar sonuç, landirilincaya kadar bu mahkemelerin görev ve yetkileri devam eder. Bu mahkemelerin hangi komutanlık nezdinde faaliyet edeceği 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunundaki yöntemine göre tesbit edilir. Adı geçen mahkemeler 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu hükümlerini uygular....Kamu davası açılmamış dosyalar ile duruşmanın tatiline karar verilmiş davalar, durumlarına, mahiyetlerine ve kanun hükümlerine göre görevli ve yetkili mercilere gönderilir." denilmektedir.

Burada önemli olan husus, adı geçen maddenin 1. fıkrasında yer alan ve görevi düzenleme bakımından sıkıyönetimin kaldırılması hali için değişik bir kural getiren "sıkıyönetim mahkemelerinde görülmekte olan davalar" deyimini olmaktadır. 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 23. maddesinin 1. ve 3. fıkraları birlikte değerlendirildiğinde, kanun koyucu tarafından sıkıyönetim askerî mahkemelerinde açılmış bulunan davaların, sıkıyönetimin kaldırılması halinde dahi, bu mahkemelerde görülerek sonuçlandırılmasının öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

Tetkik konusu uyuşmazlıkta, adli yargı yeri olan Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nce, sanıklar Ş.O. ve Halil İbrahim Duman haklarında ikinci kere 15.2.1985 gününde, 1984/91-1985/17 sayı ile verilen görevsizlik kararı Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nce 30.1.1987 gününde, onanarak kesinleşmesine ve sıkıyönetim askerî mahkemesinin kurulduğu bölge olan Malatya İlinde 19.3.1985 tarihinde sıkıyönetim kaldırılmış olmasına ve sıkıyönetimin kaldırılması halinde sadece görülmekte bulunan davalar sonuçlandırılincaya kadar görev ve yetkisi devam eden Malatya Sıkıyönetim Askerî Mahkemesinde, sıkıyönetim kaldırılması tarihinden sonra kamu davası açılmıyacağından, bu tarihten sonra kesinleşen görevsizlik kararına konu olan dava için 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 23/1. maddesinde belirtilen anlamda görülmekte bulunan bir davanın bulunduğu kabul edilemeyeceği cihetle bu davaya Malatya Sıkıyönetim Askerî Mahkemesinde bakılamıyacaktır.

Öte yandan dava konusu suçun, sıkıyönetimin devam ettiği Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Mahkemesi'nin görev ve yetkisi yönünden, sıkıyönetim bölgesi dışında işlenmiş bir suç olarak değerlendirilmesi gerekir. Bu suça sıkıyönetim uygulaması devam eden yerdeki sıkıyönetim askerî mahkemesinde bakılabilmesi için 1402 sayılı Kanunun sıkıyönetim bölgesi dışında işlenen suçlar bakımından sıkıyönetim askerî mahkemelerinin görevini gösteren 13/b. maddesindeki "sıkıyönetim askerî mahkemelerinde görülmekte olan davalarla, ortak genel amaç içerisinde bağlantılı olma" şartının ve bunun organik ve örgütsel yönünün Uyuşmazlık Mahkemesi Genel Kurulu'nun 24.7.1981 günlü, 17411 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 4.5.1981 günlü, 1/1 sayılı ilke kararında öngörüldüğü biçimde somut belgelerle kanıtlanması gerekir.

Bağlantının varlığı somut olarak saptanmadan, yalnızca suçun türü esas alınmak suretiyle görevli mahkemenin belirlenmesi gerekeceği biçiminde aksi bir düşünceyi, 14Ş2 sayılı Kanunun 13/b. ve 23/3. maddelerindeki kurallarla bağdaştırma olanağı bulunmamaktadır.

Dava konusu olayda sanıklara atılı suçun, Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Mahkemesinde görülmekte olan bir dava ile genel ve ortak amaç bağlantısı içerisinde işlendiğini gösteren somut bir kanıt dosyada yer almadığından bu şartta gerçekleşmemiştir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle davanın Adli Yargı yerinde görülmesi v» Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 3.6.1980 günlü, 1980/15-70 ve 15.2.1985 günlü, 1984/91 esas, 1985/17 karar sayılı görevsizlik kararlarının sanıklar Halil İbrahim Doğan ile Ş. O.'na ilişkin kısımlarının kaldırılmasına karar verilmesi gerekir.

SONUÇ; Anlaşmazlığın, niteliğine göre Adli Yargı yerinde çözülmesi gerektiğine,

Bu nedenle Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nolu Askerî Mahkemesi nin başvurusunun kabulüne, ancak Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nce sanıklardan H.A., Y.D. ve M.O. haklarında verilen beraat kararlarının taraflarca temyiz edilmemekle kesinleştiği dava dosyası münderecaatmdan anlaşılmalı, Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 3.6.1980 günlü, 1980/15-70 ve 15.2.1985 günlü, esas 1984/91, karar 1985/17 sayılı görevsizlik kararlarının diğer sanıklafe Halil İbrahim Doğan ve Ş. O.'na ilişkin kısımlarının kaldırılmasına, 8.6.1987 gününde kesin olarak oybirliğiyle karar verildi.

Başkan Üye Üye Üye Üye
Servet Tüzün Y.İsmet Ayer Mebrure Gözdemir A.Mazhar Akman Uğur Tönük

Üye Üye
Ergun Argon A.Vahap Özaslan